

NOTISER

Mikael Eivergård, Veronica Olofsson & Maria Vallström: *På anstalt. Andra minnen av det moderna*. Jamtli förlag, Östersund 2012. 152 s. ISBN 978-91-7948-239-8.

Utgångspunkten för den här boken är frågan om varför vissa berättelser så lätt hamnar utanför det som vi brukar betrakta som kulturarv. *På anstalt* tar sikte på institutioner som sociologen Erving Goffman skulle kalla totala. De tre författarna har sökt sådana institutioner i Jämtlands län. Det är ett begränsat terrängavsnitt kan tyckas. Men en poäng med att söka lokalt är att infrastrukturen av såväl små som stora anstalter skulle kunna framträda.

Vem minns kolonin i Floda? Så öppnas bokens första avsnitt om alkoholistkolonin. Idag påminner två bostadshus, men också de omgivande myrarnas långa diken, om kolonins och det tidiga 1900-talets nykterhetsvårds historia. Här arbetade de intagna i syfte att komma tillrätta med sina missbruk men också för att bidra till det samhälle som de ansågs ligga till last.

Och så inleds resan i detta anstaltens landskap. Fat-tighus, sinnesslöanstalter, mentalsjukhus, torkar, arbetshem, ålderdomshem, fängelser och andra anstalter passeras. Sammanfattande kapitel om t.ex. anstaltens epok blandas med de korta anstaltsbiografiska avsnitten.

Det är en till formatet liten bok. Bildmaterialet är genomgående utmärkt. Ska man vara litet kritisk kan jag tycka att texterna skiftar lite väl mycket i kvalitet. Dispositionen i korta kapitel riskerar dessutom att ge ett något fragmentariskt intryck. Det finns visserligen ett påtagligt värde i att var för sig belysa individuella anstalter. Och i någon mån uppvägs de av de mer resonnerande avsnitten. Men jag kan sakna ett mer samlat grepp om anstalterna som knyter samman dem.

Det är tilltalande att *På anstalt* avslutas med en kort kommenterad bibliografi. Men för dem som skulle vilja gå vidare på egen hand och undersöka någon av de skildrade anstalterna, kanske i den egna hembygden, hade en mer generös uppsättning referenser varit mer användbar, inte minst avseende den litteratur som redan finns om regionens anstalter. För den här boken riktar

inte minst intresset mot ett slags hembygdsperspektiv, dvs. den hembygd som inte endast konstitueras av de gamla bondgårdarna eller måhända ett industriminne. Den här andra hembygden, som i så många fall väntar på sin upptäckt, sina berättare och minnen, präglas av det vanliga men också av liv som levdes i det fördolda, liv som sällan eller aldrig uppmärksammades i samtiden och på ett märkligt sätt har blivit kvar i sitt utanförskap även i egenskap av historia.

Lars-Eric Jönsson, Lund

Helena Paulin-Strömberg och Carl Otto Werkelid: *Akademiens sammanträder! Ett år med De Aderton*. Atlantis förlag, Stockholm 2012. 203 s., ill., huvudsakligen i färg. ISBN 978-91-7353-460-4.

Helena Paulin-Strömberg har under ett antal år fotograferat händelser i Svenska Akademien och hon har nu samlat ett urval av dessa bilder till en praktfull bok, som i huvudsak följer Akademiens verksamhet under ett år med vissa utblickar bakåt i tiden. Den innehåller fotografier från Akademiens vardagstillvaro med möten i olika kommittéer, kvällsvandringar genom Gamla Stans gränder till torsdagsmiddagen på Den Gyldene Freden, arbetsdagar på Nobelbiblioteket eller släkten Åkerlinds årliga podiumbyggande i Börssalen inför högtidssammanträdet i december. Men den innehåller naturligtvis också bilder från årets rituella högtider, som officiella prisutdelningar, Nobelprisets tillkännagivande framför den gustavianska dörren och det spektakulära högtidssammanträdet i december. Till dessa ofta magnifika bilder i färg fogas en del äldre svartvita fotografier från tidigare epoker, från Akademiens gamla lokaler i huset Skeppsbron 18 till Nobelpristagare som Martinson, Steinbeck och Solzjenitsyn.

Bildmaterialet är högklassiskt. Men vad som gör denna bok ännu mer läsvärd är den eleganta text som Carl Otto Werkelid, tidigare kulturchef på Svenska Dagbladet, har försett den med. Här får man på kanske

drygt 30 textsidor en utmärkt genomgång av Svenska Akademiens historia och verksamhet, från Gustav III:s märkvärdigt framsynta och bärkraftiga intentioner från 1780-talet till hyllningarna av Tomas Tranströmer här om året. Werkelid noterar Akademiens ömtåliga balansgång mellan traditioner och statuter å ena sidan och det moderna, levande och oförutsägbara å den andra. Ibland har tiden obönhörligen löpt ifrån de ursprungliga idéerna. 1800-talets pristävlingar mellan olika insända diktverk blev till sist obsoleta. Enklare då att Akademien efter eget initiativ fördelar priser och belöningar. Men traditionens dragningskraft är ändå stark i Akademien. Werkelid berättar historien om de femton nummerade snapsglas som bjöds ut på Bukowskis 1998, vilket Per Wästberg lade märke till. De hade tillhört Akademien och sålts ut på 1800-talet. Nu kom de tillbaka och kompletterades på Reijmyre glasbruk med tre nya i exakt

samma stil. Man kan avundas Kristina Lugn njutningen att få skåla i Geijers snapsglas. Den stora innovationen i Akademiens verksamhet, som Gustav III ju inte kunde ana, är naturligtvis Nobelpriset. Läsningen av alla årligen föreslagna kandidater till detta pris tar numera självfallet en stor del av ledamöternas tid i anspråk. Werkelid ger en inblick i processen, från de hundratals förslag som föreligger i början av året till de få som återstår de sista veckorna före det slutgiltiga tillkännagivandet, bevakat av ett särskilt under senare år snabbt växande internationellt mediauppbåd.

Werkelid är en skribent med närmast gustavianska kvalifikationer, han skriver lätt, precist och nyanserat med njutbara ironiska och humoristiska undertoner. Han måste vara ett unikum i dagens journalistkår.

Mats Hellspong, Stockholm